

Mål C-388/21

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

23 juni 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landgericht Erfurt (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

17 juni 2021

Klagande:

A

Motpart:

B

Landgericht Erfurt
[utelämnas]

Beslut om begäran av förhandsavgörande till

Europeiska unionens domstol

I målet **A**_____, klagande, [utelämnas] mot **B**_____, motpart, [utelämnas] angående skadestånd på grund av ”dieselskandalen” har åttonde avdelningen för tvistemål vid Landgericht Erfurt [utelämnas] [utelämnas]

fattat följande beslut:

- I. Målet vilandeförklaras.
- II. Följande frågor hänskjuts i enlighet med artikel 267 FEUF till Europeiska unionens domstol för förhandsavgörande:
  1. Syftar artiklarna 18.1, 26.1 och 46 i direktiv 2007/46/EG, jämförda med artiklarna 4, 5 och 13 i förordning (EG) nr 715/2007, till att även skydda enskilda motorfordonsköparens intressen och deras tillgångar? Innefattar detta även en enskild fordonsköparens intresse av att inte köpa ett

fordon som inte uppfyller kraven i unionsrätten, i synnerhet ett fordon utrustat med en förbjuden manipulationsanordning som avses i artikel 5.2 i förordning (EG) nr 715/2007?

2. Krävs det enligt unionsrätten – särskilt enligt effektivitetsprincipen och EU:s grundläggande rättigheter – samt naturens rättigheter att fordonsköparen har ett civilrättsligt skadeståndsanspråk gentemot fordonstillverkaren vid varje vållande – oaktsamt eller uppsåtligt – från tillverkarens sida när ett fordon som är utrustat med en förbjuden manipulationsanordning enligt artikel 5.2 i förordning (EG) nr 715/2007 släpps ut på marknaden?

A. De faktiska omständigheterna och förfarandet i målet vid den nationella domstolen

Twisten vid den nationella domstolen tillhör det stora antalet ”dieselmål” där tillverkare av fordon eller motorer med en otillåten manipulationsanordning i hela Europa, krävs på skadestånd.

Klaganden (nedan kallad köparen) förvärvade i juli 2017 en begagnad personbil av modellen Mercedes-Benz GLK 200 CDI. Fordonet har en dieselmotor som kommer från motparten (nedan kallad tillverkaren), av modellen OM 651, utsläppsklass Euro 5.

Köparen yrkar att motparten ska förpliktas betala 8 457,47 euro samt befria honom från en låneskuld på 15 528,32 euro i utbyte mot återlämnandet av fordonet.

Fordonet har en temperaturberoende styrning av avgasåterföringen, det vill säga att avgasåterföringen minskas vid särskilda utomhustemperaturer (så kallat termisk fönster), vilket leder till ett större utsläpp av NO_x (kväveoxid).

B. Tillämpliga tyska bestämmelser

De relevanta bestämmelserna i tysk rätt har följande lydelse:

823 § BGB – Skadeståndsskyldighet

1) Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet rättsstridigt kränker någon annans liv, kropp, hälsa, frihet, egendom eller annan rätt är skyldig att ersätta den skada som vållats.

2) Samma skyldighet har den som åsidosätter en lag som har till syfte att skydda någon annans intressen. Om det enligt lagens innehåll också är möjligt att utan vållande bryta mot lagen inträder skadeståndsskyldigheten endast vid vållande.

826 § BGB – Uppsåtlig otillbörlig skada

Den som uppsåtligen på ett sätt som strider mot god sed tillfogar en annan person en skada är skyldig att ersätta denne för skadan.

C. Tolkningsfrågornas relevans

Enligt Landgericht Erfurts preliminära bedömning utgör det ”termiska fönstret” från det omtvistade fordonet en otillåten manipulationsanordning i den mening som avses i artikel 5.2 andra meningen a jämförd med artikel 3.10 i förordning (EG) nr 715/2007. Användningen av en sådan manipulationsanordning gör att frågan uppkommer huruvida fordonsköparen enligt unionsrätten – genom en skyddande verkan eller direkt – erhåller ett civilrättsligt anspråk även om fordonstillverkaren har åsidosatt unionsrätten av oaktsamhet. Huruvida förevarande talan ska bifallas beror på hur denna fråga besvaras, eftersom ett ansvar på grund av uppsåtlig otillbörlig skada i den mening som avses i 826 § BGB kan antas vara uteslutet. EU-domstolen har ännu inte prövat denna fråga. Det är inte heller fråga om en acte clair.

1. Den första tolkningsfrågan

Genom den första frågan ska klargöras huruvida unionsrätten även syftar till att skydda en individuell köpare av ett fordon med en förbjuden manipulationsanordning. I en sådan situation föreskrivs i princip nämligen ett skadeståndsanspråk i tysk rätt enligt 823 § stycke 2 BGB.

Ett skadeståndsrättsligt ansvar för tillverkaren kan följa av 823 § stycke 2 BGB jämförd med artiklarna 18.1, 26.1 och 46 i direktiv 2007/46/EG och artiklarna 4, 5 och 13 i förordning (EG) nr 715/2007. För detta krävs att dessa bestämmelser – betraktade var för sig eller sammantaget – kan anses utgöra en ”lag som har till syfte att skydda andra”.

Bundesgerichtshof har i sin begäran om förhandsavgörande i ”bröstimplantatsmålet” uppgett följande [utelämnas]:

”Enligt Bundesgerichtshofs fasta praxis ska en bestämmelse anses utgöra en lag som har till syfte att skydda andra i den mening som avses i 823 § stycke 2 BGB om dess syfte och innehåll åtminstone även har i uppgift att skydda enskilda eller enskilda grupper av personer mot ett åsidosättande av ett visst rättsligt intresse. Således är lagens syfte avgörande och inte dess verkan, samt huruvida lagstiftaren vid antagandet av lagen just åsyftade eller även åsyftade ett rättsskydd till förmån för enskilda personer eller vissa grupper av personer, såsom det som görs gällande på grund av det påstådda åsidosättandet. Det är tillräckligt att bestämmelsen också skyddar den enskildes aktuella intresse, även om allmänintresset i första hand har åsyftats. Å andra sidan ska tillämpningsområdet för skyddslagstiftning inte vara för omfattande. Därför är det inte tillräckligt att skyddet för individen som uppstår av att bestämmelsen följs objektivt sett kan uppnås indirekt, utan det måste omfattas av bestämmelsens syfte. Dessutom krävs att skapandet av ett individuellt

skadeståndsanspråk är ändamålsenligt och verkar förenligt med det sammantagna skadeståndsrättsliga systemet, varvid det genom en omfattande bedömning av det sammantagna regelsammanhanget ska prövas huruvida det kan anses ligga i linje med lagstiftarens syfte att förena ett åsidosättande av det skyddade intresset med ett skadeståndsrättsligt ansvar för den ansvarige förenat med samtliga bevislättnader till förmån för den skadelidande.”

I förevarande sammanhang uppkommer därför frågan huruvida unionsrätten i dess helhet, framför allt artiklarna 18.1 och 26.1 i direktiv 2007/46/EG samt artikel 5 i förordning (EG) nr 715/2007, utöver skyddet för allmänintresset även ska skydda den enskilda förvärvaren mot att förvärva ett motorfordon som inte är förenligt med unionsrätten, i synnerhet ett sådant med en förbjuden manipulationsanordning enligt artikel 5.2 i förordning (EG) nr 715/2007.

2. Den andra tolkningsfrågan

Dessutom uppkommer frågan huruvida fordonsköparen – oberoende huruvida det är frågan om en lag som har till syfte att skydda andra – har en rätt till skadestånd som följer direkt av unionsrätten. För detta skulle effektivitetsprincipen i förening med de nationella grundläggande rättigheterna och miljörättsliga hänsyn kunna utgöra stöd.

a) I enlighet med den unionsrättsliga **effektivitetsprincipen** krävs att det inte blir omöjligt eller orimligt svårt att uppnå de syften som eftersträvas genom unionsrätten.

De syften och mål som eftersträvas genom unionens bestämmelser om fordonsregistrering och utsläppsrättigheter får enbart ändamålsenlig verkan om överträdelser sanktioneras och förhindras i framtiden (se även artikel 46 i direktiv 2007/46/EG). Det krävs en effektiv sanktion med avskräckande verkan för att de eftersträlvade målen, nämligen en hög trafiksäkerhet, en hög skyddsnivå för människors hälsa och för miljön, en rationell energianvändning, ett effektivt skydd mot obehörig användning och konsumentskyddet, ska kunna säkerställas. De nationella domstolarna är skyldiga att beakta detta (se EU-domstolens dom av den 3 oktober 2013, C-32/12, ECLI:EU:C:2013:637).

Båda dessa syften – sanktioneringen och den avskräckande verkan – förefaller emellertid vara ifrågasatta i Tyskland. Köparen gör gällande att Tyskland inte tillhandahåller tillräckliga sanktioner. I tysk rätt återfinns inte några sanktionsbestämmelser som uppfyller de unionsrättsliga kraven. Det saknas straffrättsliga bestämmelser för företaget.

Enligt effektivitetsprincipen kan det således vara påkallat att som kompensation sanktionera varje vållande (genom uppsåt eller oaktsamhet) från fordonstillverkaren som rör förekomsten av en manipulationsanordning genom att förvärvaren kan göra gällande ett skadeståndsanspråk utanför avtalsförhållanden.

b) I likhet med effektivitetsprincipen kan även **unionens grundläggande rättigheter** utgöra grund för ett genuint unionsrättsligt skadeståndsanspråk.

Stadgan är tillämplig i förevarande mål – i egenskap av levande instrument – eftersom den är bindande och medför skyldigheter både för Europeiska unionen och för medlemsstaterna (artikel 51.1 i stadgan). Om unionsrätten är tillämplig, i förevarande mål bestämmelserna om fordonregistrering, innebär detta nämligen att de grundläggande rättigheter som garanteras i stadgan är tillämpliga (EU-domstolens dom av den 26 januari 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105, punkt 21).

I materiellt hänseende är främst rätten till liv (artikel 2.1 i stadgan) och rätten till fysisk och mental integritet (artikel 3.1 i stadgan) tillämpliga i form av en ”ekologisk mänsklig rättighet”. Dessa grundläggande rättigheter har på grund av sitt nära samband med människans värdighet i artikel 1 i stadgan direkt effekt mot tredje man eller horisontell effekt [utelämnas]. De har således bindande verkan i en tvist mellan enskilda (EU-domstolens dom av den 17 april 2018, C-414/16, ECLI:EU:C:2018:257, punkt 76 och följande punkter). Detta gäller framför allt för statsliknande aktörer med stort inflytande på marknaden. Dessutom ska principerna om hälsoskydd i artikel 35 i stadgan, om miljöskydd i artikel 37 i stadgan samt om konsumentskydd i artikel 38 i stadgan beaktas, vilka innehåller krav på optimering.

Samtliga dessa grundläggande rättigheter och principer medför långtgående skyldigheter att tillhandahålla skydd (se även *Gerechthof Den Haag*, dom av den 9 oktober 2018, 200178.245/01, ”Urgenda”). Slutligen och i huvudsak är det frågan om att unionens grundläggande rättigheter är effektiva och kan genomföras på ett effektivt sätt. Enligt artikel 51.1 andra meningen i stadgan ska unionen och medlemsstaterna främja de grundläggande rättigheterna och principerna i stadgan. Syftet med denna uttryckliga skyldighet är att de grundläggande rättigheterna fullständigt ska kunna uppnås och en *optimering* av skyddet för dem.

c) **Naturens rättigheter** kan förstärka skyddet i de mål som rör dieselskandalen [utelämnas]. Kväveoxider är mycket miljöfarliga (se även EU-domstolens dom av den 3 juni 2021, C-635/18, ECLI:EU:C:2021:437, samt förslag till avgörande av generaladvokat Bobek av den 10 juni 2021, C-177/19, ECLI:EU:C:2021:476). Genom att kvävedioxid som är mycket miljöskadligt släpps ut i större mängd än vad som tillåtet åsidosätts naturens rättigheter, exempelvis genom att rätten till integritet enligt artikel 3 i stadgan tillämpas analogt.

Naturens rättigheter kan härledas från stadgan och från EU:s fördrag, exempelvis genom en analog tillämpning. Begreppet ”var och en” som används på många ställen i stadgan omfattar även naturen och enskilda ekosystem [utelämnas]. Det skulle även vara motstridigt att tillerkänna konstgjord intelligens status som rättssubjekt, vilket åsyftas på EU-nivå, men emellertid inte ekosystem.

Erkännandet av naturens rättigheter genom tolkning och tillämpning av gällande rätt krävs på grund av de ekologiska utmaningarnas *viktiga och brådskande karaktär*. Europeiska unionens lagstiftning är öppen för detta [utelämnas].

Det föreligger emellertid en betydande motsägelse vid tolkningen. Sedan århundraden kodifieras och säkras kapitalets intressen och de ekonomiska intressena i rättsligt hänseende [utelämnas], aktuellt kryptovalutor, medan ekologiska intressen traditionellt försummas. Naturen och miljöns inneboende värde för människorna – vilket utgör en nödvändig förutsättning för samtliga mänskliga rättigheter – beaktas inte.

Erkännandet av naturens rättigheter överensstämmer med en världsomspännande trend [utelämnas].

Normer har satts i författningar och domstolar i Global South, exempelvis Ecuador eller Colombia. Exempelvis har Colombias författningsdomstol tillerkänt en flod, Rio Atrato, och den colombianska delen av Amazonas status som juridisk person. I många andra rättsordningar förekommer en jämförbar utveckling. Detta gäller för Nya Zeeland eller aktuellt för Schweiz samt Sverige (se även domen från Högsta domstolen i Schweiz beträffande grundläggande rättigheter för primater, dom av den 16 september 2020, 1C_105/2019).

Unionens rättsordning är dessutom öppen för internationellt inflytande. Genom den dynamiska undantagsbestämmelsen i artikel 53 i stadgan är det tillåtet att tillämpa den globala rättsutveckling som beskrivits [utelämnas].

Garantin för de mänskliga rättigheterna i stadgan talar för och inte emot ett erkännande av naturens rättigheter. Mot bakgrund av människans värdighet, vilken fastställs i artikel 1 i stadgan, och det ansvar mot mänskligheten och mot kommande generationer som föreskrivs i ingressen följer nämligen ett krav på att genom ett erkännande av naturens rättigheter även möjliggöra ett fritt och värdigt självbestämmande liv för framtida generationer.

Detta syftar inte enbart till att säkerställa friheten över tid samt över generationsgränserna, utan även den jämlikhetsprincip som är etablerad i stadgan. Detta överensstämmer med kravet på solidaritet som genomsyrar hela stadgan. Av unionens grundläggande rättigheter – från rätten till liv till rätten till egendom – och deras skyddande karaktär följer en skyldighet att erkänna naturens rättigheter.

I övrigt hänvisas till liknande begäranden om förhandsavgörande i samband med ”dieselskandalen”, exempelvis den från Landgericht Ravensburg [utelämnas].

[utelämnas] [rätt att begära förhandsavgörande enligt nationell rätt]

De tvivel som har framförts i den tidigare begäran om förhandsavgörande av den 15 juni 2020 (mål C-276/20) i fråga om det tyska rättsväsendets oberoende gäller fortsatt.

[utlämnas]

ARBETSDOKUMENT